

CLASSE OBRERA I SINDICATS A CATALUNYA, 1903-1920.

Per Pere Gabriel Sirvent

Tesi de doctorat, dirigida pel

Dr. Salvador Condominas.

Facultat de Ciències Polítiques, Econòmiques i Comercials de la Universitat de Barcelona.

Barcelona, juliol de 1981.

SUMARI

(VOLUM I)

0. INTRODUCCIÓ	I
1. ENTORN DE LA HISTORIOGRAFIA DEL MOVIMENT OBRER A ESPANYA	1
1. LA HISTORIOGRAFIA DEL SEGLE XIX, FINS ELS ANYS DE LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL	5
La història liberal i el moviment obrer	5
La preocupació sociològica: les discussions sobre la qüestió social	21
La intel·lectualitat de la Restauració i la qüestió social	26
Configuració doctrinal del pensament social burgès	30
La historiografia reformista del moviment obrer	39
Catalunya	75
Els militants obrers i la pròpia història	82
2. SOTA EL SIGNE DEL SINDICALISME (1918-1939)	95
El corporativisme	96
Tres exemples renovadors de la historiografia del moviment obrer: Valdour (1919), Reventós (1925), Díaz del Moral (1928)	100
La preocupació historiogràfica dels intel·lectuals pel moviment obrer. Els historiadors	114
La historiografia catalana	122
La historiografia militant obrera	138
La historiografia socialista	140
La historiografia anarquista	146
La historiografia cooperativista	153
II. POBLACIÓ OBRERA A CATALUNYA	156
1. EL CREIXEMENT DE LA POBLACIÓ URBANA A CATALUNYA, EL 1900-1936	162
2. LA IMMIGRACIÓ	176
3. LA POBLACIÓ OBRERA, I UNA POBLACIÓ INDUSTRIAL?	194
Els censos professionals i obrers. Evolució global de la població obrera	198
Concentració empresarial i població obrera	223

Població obrera ciutadana. Per un mapa obrer de Catalunya el 1920-1930	243
4. TAULES BÀSIQUES DE POBLACIÓ TOTAL, IMMIGRACIÓ I POBLACIÓ OBRERA	268
A.1. Evolució de la població a Catalunya el 1900-1940. Municipis de més de 5.000 habitants el 1936	269
A.2. Evolució de la població a la regió I (el Barcelonès, Baix Llobregat, el Maresme, Vallès Occidental, Vallès Oriental) i el Garraf, el 1900-1940	272
A.3. Evolució de la població a la regió VII (Anoia, Bages, Berguedà i Solsonès) el 1900-1940	275
B.1. Naturalesa dels habitants de Catalunya el 1900-1940	277
B.2. Evolució de la immigració: diverses estimacions(1877-1940)	279
B.3. Procedència de la immigració, 1920-1930	281
C.1. Evolució numèrica de la població obrera. Xifres globals per províncies i capitals de província, 1856-1936	282
C.2. Evolució del nombre d'obers per sectors a Barcelona ciutat i Barcelona província el 1900-1931	283
C.3. Nombre d'obers per sectors a Girona, Lleida i Tarragona, 1900-1930	284
C.4. La dona treballadora. Evolució del nombre d'oberes per sectors i províncies, 1877-1931...	285
C.5. Per un mapa obrer de Catalunya. Dades per municipis i sectors de la producció el 1914, 1920 i 1930	286
 III. ASPECTES ORGANITZATIUS I LABORALS DEL SINDICALISME A CATALUNYA	317
1. EL FRACÀS DE LES CENTRALS SINDICALS EL 1881-1903	321
2. SINDICATS, FEDERACIONS LOCALS I CENTRALS SINDICALS. SOLIDARITAT OBRERA I LA FUNDACIÓ DE LA CNT	379
3. LA FEDERACIÓ SOCIALISTA CATALANA I LA UGT EL 1908-1916.....	423

IV. APUNTS SOBRE L'ACTUACIÓ DE L'ESTAT I L'ESGLÉSIA DA-	
VANT EL "PROBLEMA OBRER CATALÀ" EL 1903-1920	1002
1. VIOLÈNCIA I REPRESSIÓ	1003
2. DE L'OBRERISME CATÒLIC A L'APARICIÓ DELS SINDICATS	
LLIURES	1029
3. LEGISLACIÓ I ACTUACIÓ REFORMISTES DE L'ESTAT	1050

(VOLUM IV)

V. NOTES	1109
1. INTRODUCCIÓ (part 0).....	1110
2. ENTORN DE LA HISTORIOGRAFIA ... (part I)	
3. POBLACIÓ OBRERA A CATALUNYA (part II)	
4. ASPECTES ORGANITZATIUS I LABORALS ... (part III).....	
5. APUNTS SOBRE L'ACTUACIÓ DE L'ESTAT ...(part IV).....	

VI. BIBLIOGRAFIA

0. INTRODUCCIÓ

A casa nostra, i també més en general, la historiografia del moviment obrer es troba en una certa situació d'impasse. Deixant de banda l'allau d'historiografia publicista, periodística i de memòries més o menys sinceres, amb una clara intencionalitat política conjuntural, que tant ha proliferat en la dècada dels setanta, alguns historiadors han iniciat una etapa de reflexió teòrica sobre el propi treball. En aquesta reflexió, estretament relacionada amb la constatació de les limitacions de les bases i mètodes de treball emprats i amb una voluntat de reformulació de les mateixes, ha incidit especialment la recepció d'una determinada historiografia anglosaxona, fonamentalment E.J. Hobsbawm i E.P. Thompson.

No és aquí el lloc per a estendre's en la descripció detallada de tot aquest esforç. Donat el modest abast de les presents pàgines introductòries, n'hi ha prou amb assenyalar que els eixos bàsics del mateix són: a) la necessitat de centrar l'atenció fonamental dels estudis en la classe obrera, i per tant en la interrelació entre les diverses classes i grups socials, superant les anàlisis internes i institucionalistes sovint practicades; i b) la conveniència d'ampliar el ventall de temes i aspectes a tenir en compte per a una comprensió més profunda de les característiques del món del treball i dels treballadors en les societats burgeses contemporànies. En aquest doble sentit hom pot remetre's a una puntual però significativa bibliografia, especialment dels esmentats Hobsbawm i Thompson, i també de Josep Fontana i Josep Termes (1).

D'altra banda, hom no ha d'oblidar que el possible replantejament de la feina dels historiadors del moviment obrer és paral·lel al d'altres camps de l'anàlisi historiogràfica (història econòmica, història agrària, història política, ...). Segons crec, en el fons del que es tracta és de desbordar conceptualment l'especialització

en aquest cas de la història del moviment obrer, per a participar en una reinterpretació de la història contemporània.

Com és lògic, les reflexions fetes assenyalen uns determinats camins per als estudis i les investigacions. Molt esquemàticament: hi ha un plànol organitzatiu, institucional i d'actuació política del moviment obrer; hi ha un plànol rals ideològic, en el ben entès que em refereixo a un tractament de les idees que defugui les caracteritzacions genèriques i no es redueixi a la consideració de les ideologies estrictament d'estratègia i tàctica polítiques concretes hi ha, també, un plànol cultural en un sentit ampli, a relacionar amb molts aspectes de vida quotidiana. No s'ha d'oblidar, en absolut, a més, l'anàlisi dels aspectes més laborals i estructurals del món del treball, a connectar sens dubte estretament amb la història econòmica.

La historiografia del moviment obrer més recent s'ha adreçat fonamentalment a l'explicació del sector dirigent de l'organització o organitzacions considerades, i és en aquest sentit que ha incidit en l'estudi institucional del mateix. Fora d'això, hom pot fer algunes consideracions que ajudin a dibuixar amb una major precisió els plànols d'investigació assenyalats:

1. Per a començar, el moviment obrer ens remet a una classe social - les fronteres de la qual, d'altra banda, no són excessivament precisés- . En aquest sentit, sembla ben clara la importància d'analitzar i treballar qualsevol informació que permeti d'avançar en la comprensió de la condició obrera; índexs entorn de les característiques de la població obrera (tant numèrics com conceptuals: nombre d'obriers, característiques dels mateixos en relació a la producció, distribució geogràfica, etc); índexs entorn dels sistemes de retribució, evolució dels mateixos, capacitat adquisi-

tiva, etc; índexs entorn de la vida de l'obrer: alimentació, condicions sanitàries, esperances de vida, etc; no s'ha d'oblidar així mateix, l'aspecte cultural de la condició obrera (i hom ha d'entendre aquí "cultura" en un sentit antropològic: sistema de valors morals i de vida social).

2. La relació moviment obrer-classe obrera és complexa, dinàmica i, és obvi, no identificable mecànicament: moviment obrer no és igual a classe obrera. Per a ajudar a establir les característiques, en un període històric, de la relació entre l'un i l'altra caldrà, sens dubte, avançar en l'estudi de tot el conjunt social

i tenir molt present que el temps del moviment obrer i de la classe obrera són distints.

3. El moviment obrer no és, tampoc, igual a sector dirigent de l'organització obrera. I en el treball historiogràfic cal saber baixar dels dirigents als obrers organitzats, baixar de l'organització obrera als obrers. En aquest sentit, apareixen com a aspectes importants a analitzar, per exemple: pràctica política dels sector dirigents i pràctica política de l'organització en el seu conjunt (així no basta saber que hi ha una declaració de vaga i conèixer després la valoració que de la mateixa en fan els dirigents, hom ha de trobar uns índexs que facilitin la comprensió del que significà, en els esglaons més baixos i amplis, la vaga en qüestió: com i perquè fou secundada, fins a quin punt ho fou, quines repercussions per al moviment obrer en el seu conjunt va tenir, etc); formulacions ideològiques dels dirigents i ideologia de l'organització, ideologia d'aquesta i ideologia del món obrer, etc

5. Per últim, una consideració aparentment senzilla: cal intentar de copsar el paper polític i social del moviment obrer sense miratges i ridículs messianismes: no pas necessàriament el mo-

viment obrer tingui, ha tingut o té raó en el seu comportament; més aviat sembla lògic pensar que moltes vegades s'ha equivocat. L'important potser és, justament, veure perquè ha errat.

De tota manera, cal ésser conscient de que, a través de la incorporació historiogràfica d'una sèrie de temes usualment no tractats, hom pot aspirar només a un coneixement, més o menys radiogràfic i aprofundit, del món obrer i del moviment obrer. Ara bé, els avenços en el coneixement de la realitat obrera interessen en la mesura que permeten de copsar, el més acabadament i concretament possible, la dinàmica de la lluita de classes en les societats burgeses contemporànies. En el fons, història del moviment obrer no pot ésser altra cosa que història de la classe obrera i aquesta no pot ésser altra cosa que història contemporània, com he assenyalat ja inicialment. Es en aquest sentit que, segons crec, pren un renovat interès un vell tema: el paper de l'estat (i, per extensió de la història política). Això si entenem que alguna relació hi ha sigut aquesta complexa, entre l'estat i les classes dominants. No sembla correcte, en definitiva, negar un pes ben important a l'actuació de l'estat envers la classe obrera en una història del moviment obrer. És, si més no, un camí d'aproximació a l'anàlisi de les interrelacions entre les diverses classes i grups socials.

+ + +

La meua tesi abarca en principi els primers vint anys del segle, però he fet forces incursions tant en els darrers anys del segle XIX, com en els anys vint. He treballat fonamentalment en tres direccions: la vessant estructural i de relacions laborals de la classe obrera catalana; la vessant sindical del moviment obrer; l'actuació de l'estat envers la classe obrera i el moviment obrer. És amb això que he procurat la superació en algun sentit

la visió institucionalista més usual i l'aproximació a la inserció de la classe obrera i el moviment obrer en una dinàmica política més general. Es clar, d'altra banda, que he marginat, malauradament i malgrat algunes tímides referències, altres plànols d'anàlisi importants com l'ideològic, i el cultural i de vida quotidiana.

Pot sorprendre, però el fet és que la historiografia del moviment obrer a casa nostra no s'ha preocupat gens pel tema de la població obrera, la seva quantificació, la seva composició, les seves característiques, la seva distribució geogràfica, la seva estructura en relació a les empreses, la seva evolució, etc. Les excepcions, notables, es refereixen a treballs sobre Barcelona a mitjans el segle XIX. En general hom ha fet, i en ben pocs casos, algunes referències puntuals repetint dues o tres xifres, avançades per algun autor o institució oficial. Val a dir que tampoc la historiografia demogràfica s'ha interessat massa específicament per la mateixa, encara que en ocasions ha tingut en compte la població activa i la seva distribució sectorial i que, com ós obvi, la seva consulta sigui imprescindible. Jo m'he centrat en tres grans punts: el creixement de la població urbana a Catalunya, la immigració i l'anàlisi més concreta de la població obrera (la seva evolució global, el grau de concentració empresarial de la mateixa i la seva distribució geogràfica). He d'advertir ja ara que forçosament he hagut de recórrer a fonts oficials i que sovint he hagut de moure'm en el terreny imprecís dels càlculs aproximatius.

També he incidit en un altre tema fins a cert punt complementari de l'anterior: la recerca d'alguns índexs significatius de l'evolució de la condició obrera. En aquest sentit m'he circumscrit a la jornada de treball, els sous i els preus de primera necessitat .

Les visions del moviment obrer a Catalunya, especialment del segle XX, han tendit recentment a magnificar el seu tarannà revolucionari. En el fons, perquè hom ha partit de les anàlisis fetes pels seus dirigents, tant a través de les fonts emprades - premsa militant, memòries de dirigents, bibliografia doctrinal -, com del caràcter institucionalista i intern del seu tractament. A mi justament m'ha interessat veure la cara amagada més usualment: la visió més primàriament sindical del mateix. D'alguna forma el que he procurat en general al llarg de tota la tesi ha estat el situar en un marc ampli, en tot cas més ampli, el comportament del moviment obrer i dels seus dirigents. És l'única manera, segons crec, de poder entendre la dinàmica entre moviment obrer i classe obrera.

Com crec haver posat de manifest, sota l'actuació política dels dirigents obrers el 1903-1920, i també abans i després, hi ha gué a Catalunya una acusada continuïtat en l'esforç sindical, continuïtat que no s'ha de confondre amb estabilitat organitzativa -la qual òbviament no existí- i que no s'ha d'identificar sense més amb l'actuació de socialistes i anarquistes. Aquesta continuïtat sindicalista del moviment obrer català no es pot explicar linealment. De fet, però, hom l'ha de referir a una necessitat molt elemental dels obrers, la de comptar amb uns mínims instruments funcionals que els hi permetin de negociar unes condicions laborals determinades.

Donat tot això, és clar que a mi m'han interessat no ja els moments d'una actuació espectacular (1909, 1919) sinó també els moments "organitzadors" (1907-1911, 1917-1918) i, més encara, les etapes qualificades sovint de marasme, de crisi del moviment obrer. M'ha interessat no ja l'anàlisi de l'actuació més explícitament política dels dirigents, sinó també, i per a tot el temps, la va-

loració global del moviment sindical.

Per tant, en aquesta vessant del moviment obrer català he treballat en els següents camps: quantificació en la mida del possible de tot el moviment societari i sindical; estudi de l'esforç organitzatiu i d'estructuració interna del mateix; valoració de les propostes en aquest sentit de socialistes, anarcosindicalistes i, també, dels obreristes catòlics. He tingut, d'altra banda, una especial cura en destacar el paper dels aspectes reivindicatius més laborals d'aquest esforç sindical; d'aquí la consideració del moviment vaguístic en el seu conjunt i la preocupació per les bases de treball. També, com ja he dit, dels sous, els preus i les jornades.

Podria semblar que amb tot això he caigut en el parany de minimitzar el contingut i les aspiracions revolucionàries del moviment obrer català en les primeres dècades del segle XX. I és justament el contrari. Repeteixo que la meua intenció ha estat la de situar aquestes aspiracions, per a una major comprensió de les mateixes. Un fet fonamental que penso haver posat de manifest és la incapacitat de les classes dominants i de l'estat espanyol per a donar sortida, per a "encarrilar", unes reivindicacions elementals, no sols laborals sinó també polítiques, de la classe obrera catalana. El tema de l'actuació de l'estat envers els obrers és òbviament molt complex, i ha constituït un vertader rerafons de tota la tesi. En la part I hi ha un repàs de les característiques de la història del moviment obrer feta a Espanya fins el 1939. Em sembla imprescindible per a copsar amb una certa profunditat la problemàtica metodològica que breument he esmentat en les primeres pàgines d'aquesta introducció. Molt esquemàticament, aquí n'hi ha prou amb assenyalar que la historiografia del moviment obrer no partí a Es-

panya dels historiadors sinó dels sociòlegs i dels militants obrers.

I els sociòlegs espanyols estaven sobretot interessats en la recerca de "solucions" a la qüestió social. Es, en gran mesura, una historiografia de terapèutica social. Amb avenços notables, tanmateix; especialment, quan hom se'n adonà que per a la terapèutica calia un coneixement el més aprofundit possible de la malaltia, i hom intentà l'estudi més o menys científic de la realitat obrera. A senyalar, a més, que a Catalunya es produí un fet diferencial important: aquí, en els anys vint i trenta, el tema fou recuperat per alguns historiadors i economistes, els quals hi introduïren una renovació metodològica considerable. Ara bé, el repàs d'aquesta historiografia posa en relleu ben clarament l'esforç paulatí de l'estat burgès de la Restauració (i de molts intel·lectuals) per a trobar uns instruments el més vàlids i coherents possibles per a neutralitzar el paper polític de la classe obrera i fins a quin punt aspirava a situar en un terreny estrictament laboral el "problema obrer".

De manera més directa he tractat tot això en la part IV. El meu intent no vol ésser una simple constatació de la legislació social espanyola, encara que forçosament m'he vist obligat a fer-ne nombroses i detallades referències. M'ha preocupat especialment l'explicació del sentit bàsic de la intervenció de l'estat i les seves institucions, intervenció aparentment contradictòria en forces ocasions. M'ha preocupat trobar la coherència interna d'una política de repressió i de reformisme envers els obrers i el moviment obrer; alhora, buscar i contrastar l'efectivitat real d'aquesta política. Val a dir, d'altra banda, que no he defugit la consideració de la seva relació amb el moviment obrer i el seu comportament. He intentat no ignorar un fet simple: que el moviment obrer

de casa nostra ha estat condicionat per l'actuació de l'estat. En el ben entès que no es pot dir que hagi rebutjat sense més les propostes reformistes del mateix o que no hagi caigut en les provocacions amb finalitats repressives.

+ + +

Explicat en els seus trets més importants el tractament que he intentat de seguir, em resta d'avançar -de manera molt resumida i esquemàtica- unes conclusions, lògicament provisionals i subjectes a discussió.

Pel que he pogut veure, i això no és gens estrany, en el desenvolupament numèric de la població obrera a Catalunya es produeixen dos salts molt acusats, en la dècada dels vuitanta, a l'empara de l'etapa de la febre d'or, i, sobretot, en els anys de la primera guerra mundial. En aquest darrer cas, la població obrera a tota Catalunya hauria passat d'unes tres centes mil persones a unes cinc centes mil. Els sectors més importants foren el del tèxtil, la construcció el metall i la fusta. D'altra banda, de forma molt aproximada, quasi la meitat d'aquella població tendia a treballar en empreses molt petites (per al 1923, en una proporció patró/obrers de l'1:4,25), mentre que l'altra meitat ho feia en empreses molt més grosses, en tot cas mitjanes (per al mateix 1923 el promig era 1:61,60). Per últim, i és una característica que crec importantíssima, la població obrera a l'entorn de 1919-1920 tenia ja un elevat contingut migratori (estava composta en una proporció molt alta per immigrants, de fora de Catalunya i sobretot de catalans que havien abandonat el seu lloc de naixement per a buscar feina). Alhora, aquella població residia majoritàriament en urbs amb una certa complexitat social (és a dir, la imatge d'uns obrers concentrats en poblacions exclusivament obreres no em sembla correcte: les co-

lonies industrials del tèxtil malgrat la seva importància no alteren el fet que la gran majoria dels obrers residien en ciutats on el pes de la petita burgesia, el petit botiguer, el professional liberal, etc. era considerable).

D'aquestes quatre notes, cal retenir sobretot aquesta característica de fins a quin punt una part molt important dels obrers era de recent incorporació a la feina més o menys industrial. Una dada puntual: segons els meus càlculs, un de cada tres obrers de la província de Barcelona feia el 1930 menys de deu anys que hi residia. Aquest fet, que malauradament no he pogut quantificar amb precisió per al 1920, conjuntament com ós lògic amb les altres característiques assenyalades, ha d'ésser tingut molt en compte si hom vol entendre alguns dels comportaments de la classe obrera catalana en la crisi de la postguerra, i més en concret el comportament del moviment sindical.

A la força hom ha de veure, com dic, una estreta relació entre aquest creixement de la població obrera en els anys de la primera guerra mundial i l'esclat sindical de 1918-1919. Cal valorar fins a quin punt aquest fou important i nou. N'hi ha prou, ara, potser, amb dir que hom pensà, i havien raons per a creure-ho, que era possible una sindicalització total dels obrers. De fet, i això no és cap descobriment, el sindicalisme modern a casa nostra arrenca d'aquells anys.

Un repàs global com el que he fet del moviment sindical català posa ben clarament de manifest el difícil que havia estat, en contra de la imatge sumària usual, per als corrents ideològics obrers més importants (és a dir per a socialistes i anarquistes) l'encapçalar donar forma i dirigir el continuat esforç sindical de la classe obrera al llarg de tots els anys del règim de la Restauració. Les seves

propostes d'endegar centrals sindicals havien fracassat sistemàticament, i això malgrat la formació de la FTRE i la FRSOR, per un costat, i de la UGT per l'altra. Certament, en aquest fracàs influïren, i molt, factors polítics i en especial l'actuació repressora de l'estat, però en qualsevol dels casos cal no oblidar, com crec haver demostrat, que aquelles centrals sindicals no aconseguiren de reunir la majoria no ja dels obrers sinó del moviment societari obrer existent.

En determinades ocasions, i de forma espectacular, es produïren moviments vaguístics molt importants, com és el cas del 1890 i del 1902, en els quals tant els socialistes com els anarquistes, més aquests que no aquells, exerciren un paper directiu cert. Però aquests èxits conjunturals ni els uns ni els altres saberen o poderen transformar-los en èxits organitzatius. De nou, aquí cal recordar la influència del desenvolupament concret dels conflictes i la repressió, però és que, a més, els esmentats moviments amagaven un contingut reivindicatiu acusadament laboral; l'aïllament dels dirigents socialistes i anarquistes era factible i certament es produí. En tot això, hi ha, en el fons, un fet fonamental (d'altra banda, elemental), hom no pot entendre els esclats revolucionaris com a moviments preparats i dirigits; entre d'altres coses, perquè no existia un moviment obrer estructurat, amb una política definida.

En definitiva, i segons crec, l'expressió més representativa d'aquell moviment sindical foren les federacions d'ofici i no les centrals sindicals. Les federacions d'ofici durant molt de temps, ja el segle XIX, però sobretot en el segle XX, tingueren en el seu conjunt molta més importància real que no les centrals. En ocasions, algunes d'elles, soles, tenien el doble d'afiliats que la UGT o que la central d'influència anarquista. Combinaven un mi-

nim d'estructuració del moviment sindical amb les preocupacions professionals i laborals majoritàriament sentides pels obrers, i podien ésser vistes com a una garantia d'unitat obrera (per damunt dels enfrontaments entre socialistes i anarquistes); alhora, com a refugi davant els aventurismes revolucionaristes.

En tot cas, el cert és que el procés que dugué a la constitució de la CNT i, després, al seu desenvolupament, fou també un procés de relacions complexes entre les federacions d'ofici i la nova proposta de central sindical. El moviment de Solidaritat Obrera tingué una molt especial importància, ja que es tractava en un cert sentit d'estendre el que significaven les federacions d'ofici: posa en un primer pla la unitat sindical de tots els obrers, assegurat al mateix temps una gran llibertat a les societats obreres. Deixant de banda, abusivament, tot el seu important contingut ideològic, Solidaritat Obrera fou sens dubte una proposta seriosa i nova de central sindical, proposta recollida, no cal dir-ho, per la CNT. Ara bé, la constitució, o si es vol reorganització, d'aquesta en els anys de la primera guerra mundial anà acompanyada d'unes tensions molt específiques i decisives amb les federacions d'ofici.

Per què la força de l'anarcosindicalisme en el moviment obrer a Catalunya el segle XX? Què és vol dir quan es parla de l'anarcosindicalisme català? Abans d'intentar una certa resposta a aquestes qüestions, pot ésser molt útil plantejar-se, a l'inrevés, el perquè del fracàs dels socialistes. Hom ha intentat explicar la marginació, paulatina tanmateix i amb forces moments conjunturals d'una incidència certa, dels socialistes de diverses maneres, però el tema és difícil. Fonamentalment hi ha hagut dos tipus d'explicacions: les unes s'han adreçat a l'anàlisi interna del moviment so

cialista i a partir de la mateixa han destacat el possible paper de la política practicada pels dirigents madrilenys, així com els seus enfrontaments amb els dirigents socialistes catalans; les altres, més ambicioses, han argumentat a partir de la consideració de factors estructurals de la realitat econòmica catalana i en especial el gran pes de la petita empresa a Catalunya. A partir del meu treball, hom pot, potser, veure algunes coses més. Per a començar, confirmar fins a cert punt, només fins a cert punt, el pes de la petita i mitjana empresa a casa nostra. Ara bé, crec que per aquest camí l'explicació no deixa d'ésser en excés genèrica.

La penetració socialista en el moviment sindical es fonamentà o bé residualment, fora de l'eix geogràfic bàsic de la indústria catalana, o bé en sectors molt articulats a nivell espanyol (com és el cas dels ferrocarrils o el transport marítim). Això té, segons crec, la seva lògica: la proposta del socialisme hispànic, en relació sobretot als temes laborals, es basà durant molt de temps en la seva capacitat per a incidir en l'estat espanyol, en el poder central. És a dir, d'alguna manera la proposta socialista era atractiva si efectivament aconseguia d'arrencar mesures protectores per als obrers o negociava amb el govern unes bases de treball efectives. Això fou més o menys factible en uns pocs sectors com els esmentats (justament, és clar, els que permeteren el creixement sindical de la UGT en general), però l'articulació de la indústria a nivell espanyol no era pas, en molts sectors, elevada. A Catalunya el sector ferroviari, de la mineria, del transport marítim, etc. malgrat la seva importància no deixaven d'ésser marginals i, d'altra banda, el reformisme estatal no funcionà massa bé. En el fons i per a no allargar aquestes molt breus notes introductòries, el tema de la major o menor implantació dels socialistes a Catalunya

crec que s'ha de remetre a la discussió del major o menor grau d'articulació general de la indústria espanyola i, sobretot, a la discussió del major o menor grau de la capacitat socialment integradora de l'estat burgès espanyol.

Vistes així les coses, la proposta anarcosindicalista, especialment a partir de 1918, apareix com a molt més coherent del que a vegades hom ha considerat. El rebuig de l'estatisme i del reformisme estatal no fou un caprici, o una posició simplement doctrinal era un rebuig compartit per molts sectors socials, incluída la patronal i la burgesia catalana, a les quals, si més no en part, també els hi costava de sentir-se representades per l'estat de la Restauració. La famosa tàctica de l'acció directa, que tanta tinta féu córrer, no fou exclusivament una exigència anarcosindicalista; la patronal la practicà ben sovint i és que a més en moltes ocasions era l'única forma possible de negociar unes condicions de treball. Em sembla obvi que tot plegat amagava una forta ambigüitat: fins a quin punt hom rebutjava l'estat espanyol, i en especial la seva intervenció en els conflictes laborals i socials a Catalunya, o fins a quin punt el que passava era que l'estat no ofería una intervenció real, en tot cas eficaç, fora és clar de la repressió? L'anarcosindicalisme recollia clarament aquesta ambigüitat de la que estic parlant. Hi ha diversos exemples. Un de primer pot ser el tema de l'acció directa que he esmentat: el congrés de Sants de 1918 reconeixia certament aquesta tàctica però també acceptà qualsevol altra. El famós antipoliticisme anarcosindicalista a la pràctica era entès majoritàriament com a un simple apoliticisme del moviment sindical com a tal i responia, en gran mesura, a la manca de canals reals d'incidència política, parlamentària, per a la classe obrera. En fi, el revolucionarisme, cert, de l'anarcosindicalisme català tenia

professionalista.

No es tracta de multiplicar ara els exemples, ni de pretendre explicar aquí el que ja dic en el text que segueix. Simplement, cal tenir en compte, per acabar, que en darrera instància el tema de la tesi és aquest. Ajudar a entendre perquè i a través de quins mecanismes a Catalunya l'anarcosindicalisme aparegué durant molts anys com a la forma bàsica d'afirmació del paper polític dels obrers Això, des de l'anàlisi de la dinàmica sindical de la classe obrera catalana i des de la valoració de l'actuació de l'estat espanyol.